

CAPUT XV.

SOLVUNTUR OBJECTIONES ALIQUOT CONTRA SUPERIOREM DOCTRINAM.

1. Ad duo capita videntur reduci omnia quæ contra sententiam a nobis expositam objici possunt. Unum est ex parte divini concursus; aliud ex parte divinæ providentiæ. De hoc posteriori dicemus capite sequente; hic vero primum est expediendum.

Objectio prima. — Videri ergo potest modus divini concursus a nobis declaratus nonnullas imperfectiones includere. Primo, quia videmur Deo attribuere concursum quemdam per confusam et generalem applicationem suæ voluntatis vel potentiæ ad concurrendum cum voluntate creata; hic autem modus applicandi se ad operandum imperfectus valde videtur.

Secunda. — Secundo, quia hinc fieri apparet Deum, cæco et veluti ignoranti modo, influere in actum voluntatis, et quasi in incertum tendere, nimirum, in id quod creata voluntas elegerit, quod Deus nescit quid vel quale futurum sit, nisi prius ad illud concurrat, saltem secundum antecessorem rationis. Nam, licet Deus, propter æternitatem suam, cui omnia sunt præsentia, videat ab æterno quid eventurum sit ex suo concursu cum voluntate creata, tamen in ipsa æternitate prius concurrat, quam videat ad quid concurrat; quod valde absurdum est.

Tertia. — Tertio, quia hinc etiam sequitur causam secundam determinare primam ad operandum et influendum in hunc actum, potius quam in alium, quod est absurdum. Sequela patet ex dictis, quia si causa prima indifferenter applicat suum concursum, ergo ipsa non se determinat ad hunc effectum determinatum; ergo determinatur a causa secunda. Hoc autem esse absurdum patet, quia potius ad causam primam spectat determinare secundam; nam causa, quæ aliam determinat, ea ratione videtur esse illi superior, et habere quamdam vim in illam. Adde etiam, quod supra dixi, causam primam determinare secundam ad individuum actum, seu effectum singularem; ergo non fit e contrario.

Quarta. — Quarto, quia ex dictis sequitur Deum, ut causam primam, influere in operationem voluntatis per modum agentis naturalis expositi ad operandum juxta passi-

capacitatem, seu juxta causæ secundæ intelligentiam. Unde etiam consequenter fit influere per actionem transeuntem in effectum causæ secundæ; at hæc omnia videntur esse imperfecta, nam ille modus agendi, quasi per naturalem emanationem et actionem externam, est inferioris ordinis; præsertim quia actio transiens addit aliquam perfectionem agentis, cum sit quædam extensio et actualio virtutis ejus; repugnat ergo Deo talis actio et nova perfectio.

2. *Ordo cogitationum quas in Deo noster intellectus præscindit.* — Sed hæc omnia tam facile dissolventur, ut eorum responsio ad confirmandam doctrinam traditam plurimum valere possit. Advertendum est ergo divinam providentiam (ut more nostro loquamur) partim voluntatis, partim intellectus actibus constare. Antecedit enim divina cognitio, quæ repræsentat Deo et omnia quæ ab ipso fieri possunt, et omnia media, et causas per quas fieri possunt. Unde etiam repræsentat quidquid per causas secundas, et voluntates creatas cum hoc vel illo auxilio et concursu fieri potest. Quæ cognitio scientia simplicis intelligentiæ a Theologis dicitur. Sed quod mirabilius est, non solum cognoscit Deus, hæc infinita et anteriori scientia, quid omnes voluntates possint facere, sed etiam quid facient, si cum hoc auxilio vel occasione ad hoc vel illud volendum procreentur. Et hæc scientia vocari solet conditionalium contingentium, et a nonnullis appellatur scientia media, inter simplicem intelligentiam et scientiam visionis. De qua propter ejus difficultatem, et quia ab antiquis Scholasticis non videtur tam aperte tradita, moderni Theologi nonnulli subdubitant; alii etiam negare audent, quod repugnantiam involvere videatur. Ego autem existimo, juxta doctrinam antiquorum Patrum, clarissimis Scripturarum testimoniis munitam esse, nec posse in dubium revocari quin Deus hanc scientiam eminentissime habeat. Censeo præterea hanc scientiam esse summe necessariam Deo, ut perfectam Deoque dignam effectuum omnium futurorum providentiam et gubernationem habere possit; ac denique, quamvis a nobis hujus scientiæ divinæ modus satis comprehendere non possit (quod in rebus divinis, ut summa veneratione suspiciantur et credantur, expectandum non est), non deest tamen, ut opinor, probabilis modus quo possit noster intellectus ad hanc veritatem sibi persuadendam manu duci; tum solvendo difficultates circa

hoc scientiæ genus occurrentes; tum ex aliis mysteriis fidei, aliisque conjecturis hanc veritatem confirmando. De qua scientia, quoniam fundamentum est multarum rerum, quæ in hoc opere a nobis tanguntur, et quoniam ab aliis scriptoribus non est tam exacte disputata, proprium edemus opus, in quo scientiam hanc in Deo reperiri ostendemus, modumque illius declarare conabimur. Hac ergo supposita scientia in Deo, accedit divina voluntas, quæ res singulas in suos fines destinat, et media eligit, quæ sunt naturis rerum consentanea, vel quæ sibi placent. Quorum mediorem ratio in intellectu divino existit, et, ad opus per voluntatem applicata, providentia dici solet, quamvis alii ipsi voluntati hoc nomen tribuant, ex Damasceno, libr. 2, c. 9, quod parum refert. Quæ autem sic Deus ab æterno ordinavit, postea in tempore per omnipotentiam suam exequitur, quæ executionem creationem, conservationem et gubernationem complectitur. Atque hæc omnia constant ex divo Thoma, prima parte, quæst. 22, 23, 24 et 105.

Ostenditur quo pacto Deus distinctissime ad particularem actum concurrat, quo fit satis primæ objectioni.

3. His positis, ad primam difficultatem, negamus Deum confuso aliquo modo aut imperfecto concursum suum offerre voluntati creatæ, eo quod non ad unum tantum actum, sed indifferenter ad plures illum offerat. Deus enim, distinctissime prævidens omnes hos actus in specie et in individuo, quos hæc voluntas humana in hoc momento cum hoc objecto aliisque circumstantiis efficere potest, distincte ac definite vult ad hunc et illum, et sic de cæteris, præbere concursum, seu offerre quantum in ipso est, atque ita facile tollitur omnis confusio; tamen, quia Deus etiam prævidet quem actum illa voluntas effectura sit, si, his omnibus conditionibus seu circumstantiis concurrentibus, Deus ipse suum concursum offerat, ideo Deus determinate ac definite etiam vult cum illa concurrere ad talem actum in particulari et in individuo. Ita tamen ut ex vi hujus actus voluntatis suæ, non prædeterminet creatam voluntatem ad talem actum, nec illum absolute velit, sed cum dependentia ejusdem actus a proxima causa seu voluntate creata; et includendo in se implicitam conditionem: Si ipsa consentire voluerit. Rursus, quamvis Deus

præsciat eadem scientia conditionalis hanc voluntatem creatam, sic explicatam ad agendum, non effecturam alios actus, præter illum unum quem Deus, ut diximus, præcognovit, etiamsi alios efficere posset, nihilominus Deus simili actu voluntatis suæ offert illi sufficientem concursum ad alios actus; quia, non obstante illa præscientia, ita providet Deus causis secundis et liberis, ut revera possint suos effectus producere, nec per Deum stet quominus illos efficiant. Sic enim etiam in ordine gratiæ confert sufficientia auxilia his quos scit non esse illis bene usuarios. Alioqui, si Deus propter illam præscientiam suum auxilium ad concursum denegaret, aut, quod idem est, illum non offerret, hoc ipso tolleretur potentiam proximam, atque adeo libertatem ad alia; et consequenter non posset imputari homini si id non faceret; quia Deus non imputat homini quæ faceret, si hoc vel illud ei occurreret, quando sua providentia impedit, ut homo in tali occasione non constituatur, ne hoc vel illud faciat, juxta illud Sap. 4: *Raplus est, ne malitia mutaret intellectum ejus*; et Math. 24: *Si non fuissent brevianti dies illi, non fieret salva omnis caro, sed propter electos breviantur dies illi.* Sicut ergo in his eventibus, quando Deus prævenit occasiones ne occurrant, non imputatur homini id quod facturus esset, quia id reipsa non facit, ita, si Deus, prævidens quid homo facturus sit et non facturus, suum concursum præbet ad unum, et non ad aliud, non imputabitur homini si illud non faciat ad quod non habet paratum concursum, etiamsi non esset illud facturus quamvis haberet concursum; quia jam re ipsa et de facto non fuit potens, nec libere omisit. Ut ergo utraque libertas, ad exercitium scilicet et specificacionem, integra maneat, offert Deus concursum suum indifferenter, etiam ad ea quæ scit non esse futura. Offerre autem indifferenter non est offerre confuse, sed offerre ad multa, clare tamen et distincte proposita.

4. *Ad secundam difficultatem respondetur.* — Atque ita expedita est non solum prima, sed etiam secunda difficultas; non enim ignorant aut cæco modo Deus influit cum voluntate, sed clarissimis oculis prævidens quid ipsa factura sit, et volens, ad illud efficiendum, potentiam suam et voluntatem applicare. Unde etiam in æternitate non prius concurrat Deus, seu potius non prius applicat suam potentiam ad concurrendum, quam prævideat quid ex illo concursu et applica-

tione in tempore eventurum sit; quia totum hoc præsupponitur innotescere ipsi per dictam scientiam conditionatam. Quod si sit sermo de præscientia absoluta futurorum eventuum, quæ appellari solet scientia visionis, sic nullum est inconueniens hanc præscientiam secundum rationis ordinem sequi voluntatem, non antecedere; imo id docent omnes Theologi, et illi etiam cum quibus nunc disputamus. Imo, qui negant esse in Deo prædictam conditionalem scientiam, consequenter aiunt Deum non aliter præscire effectum liberum futurum, quam præsciendo se concursurum ad illum; itaque non ideo concurrat, quia præscit futurum; sed potius quia ipse concursurus est, ideo præscit effectum esse futurum. Quomodo loquitur præcipue Scotus locis supra citatis, capite 5. Et, nisi aliunde constaret nobis esse in Deo prædictam conditionalem scientiam, nullum absurdum vel inconueniens esset in illa scientia; quia ad perfectionem divinæ actionis non est necesse, ut scientia visionis præeat secundum rationis ordinem; sed satis est quod antecedit scientia simplicis intelligentiæ, applicata per voluntatem; et quod scientia visionis ex æternitate comitetur actionem. Posita tamen illa scientia conditionata, quæ verissime Deo attribuitur, facilius et exactius hæc omnia explicantur a nobis, ut visum est.

Deus libere se determinat ad intra ad concurrendum cum nostra voluntate.

5. *Tertia objectionis solutio.* — Ad tertium de causæ primæ determinatione, dicendum est determinationem hanc duo posse significare: unum est applicatio illa qua Deus suam omnipotentiam applicuit et ordinavit ad adjuvandam causam secundam, et concurrendum cum illa; nam recte intelligitur a nobis hanc applicationem fieri per quamdam liberam determinationem divinæ voluntatis, quæ posset suum concursum non dare causæ secundæ, et libere se determinavit ad illum dandum vel offerendum in particulari, prævidens ubi et quomodo habiturus est effectum. Determinationis vero hoc modo sumptæ, quæ potest dici determinatio ad intra, non est causa ipsa voluntas humana. Imo, cum hæc determinatio in ipsa sit voluntate divina, nullam habet causam propriam, sed ipsamet voluntas divina, seipsa suaque libertate, ita se formaliter determinat. Ex parte autem objecti vel humanæ voluntatis, reddi potest nonnulla ratio hujus determinationis, nimirum, quia

ex natura sua postulat hunc operandi modum, et in eo habet essentialem dependentiam a suo auctore. Unde, hoc ipso quod ab eo creatur, postulat hunc modum concursus, eaque ratione Deus decrevit sic illam iuvare, ejusque proprium operandi modum minime immutare.

Quo sensu actio creata egrediens a Deo dicitur determinari a voluntate nostra. — Aliud vero est in hac determinatione, quod potest dici determinatio ad extra, videlicet, determinata actio creata egrediens a divina voluntate et potentia, cooperante cum humana voluntate. Et hoc modo verissimum est actionem illam accipere determinationem suam a proxima causa, seu voluntate humana; non quod ab hac sola talis determinatio effective procedat, nam illa determinatio nihil aliud est quam exercitium talis actionis in tali specie, et hoc totum necesse est a Deo fieri, sine quo nihil fieri potest; sed quod humana voluntas sit propria et proxima ratio illius determinationis. Divina enim potentia indifferenter applicata est, et ex vi suæ efficacæ, et illius voluntatis, per quam est ad concurrendum applicata, æque posse ad hunc vel illum actum influere, vel etiam ad nullum, si voluntas creata non influeret. Proxima vero causa, seu voluntas humana suo influxu determinat actionem ad hanc speciem, ad hoc tempus, etc., quod nullam in Deo arguit imperfectionem, sed potius perfectionem maximam; tum quia hic modus determinationis non est per aliquam vim seu actionem circa ipsam causam primam, sed solum per cooperationem cum illa, ad hanc actionem potius quam ad aliam; tum etiam quia hoc ipsum non est propter indigentiam causæ primæ; posset enim ipsa, si vellet, prædeterminare causam ad effectum, nisi vellet libere fieri ab homine; sicut etiam posset se sola producere, nisi vellet vitaliter fieri ab homine. Neque est quia causa secunda possit necessitatem inferre primæ, ut ad talem effectum concurrat, sed est solum ex voluntate ipsius primæ causæ, quæ, ut jura libertatis humanæ integra conservet, hunc modum concurrendi et operandi statuit, et voluit ad eam actionem cooperari, ad quam humana voluntas influeret, et non ad aliam, et quando illa vellet, et non antea. Loquor autem de actione quoad exercitium ejus, et quoad specificam determinationem; quomodo enim cum hoc stet, determinationem quoad individuum actum esse ex Deo, jam supra dictum est.

6. *Objectio.* — *Dissolvitur.* — Dices: in eo momento in quo eadem actio fit a voluntate humana et divina, utraque voluntas, prius natura quam in actum influat, est indifferens ad influendum et non influendum, et ad influendum in hunc actum et in actum alium; quando vero in secundo signo naturæ utraque influit in actum, utraque etiam est formaliter determinata quoad actionem; cur ergo potius attribuitur determinatio causæ secundæ, quam primæ? Respondetur quoad efficientiam utrique posse attribui, et neutri sine alia, ut dictum est; quia neque causa secunda potest quidquam agere sine influxu primæ, neque causa prima in tali modo agendi, qui sit liber causæ secundæ, potest efficere determinationem ejus sine illa. At vero quodam speciali modo attribuitur hæc determinatio causæ secundæ, ejusque libertati, tanquam proximæ radici illius, quia ex illius libertate dependet talis determinatio; Deus enim, in illo instanti in quo influit ut causa prima, prius natura intelligitur habere quamdam determinationem a sua voluntate ortam, qua expositus est ad concurrendum in hunc vel illum actum, ut dixi; et solum est indifferens universali quadam et absoluta indifferentia; determinatus tamen quasi sub conditione ad cooperandum creaturæ, ita ut, si hæc adjungatur, necessario ipse influat; quæ licet in illo non sit nisi necessitas immutabilitatis, et ex suppositione suæ liberæ voluntatis, tamen, illa supposita, et adjuncta cooperatione causæ secundæ, procedit actio a Deo tanquam a causa determinata, non minus quam si ex necessitate naturæ esset determinatus ad sic concurrendum; et si causa secunda non influit, eadem necessitate nec Deus influit, et ideo determinatio actionis non potest illi specialiter attribui. At vero proxima seu creata voluntas in illo priori naturæ est omnino indeterminata, et nullam habet necessitatem influendi, neque simpliciter, neque ex suppositione alterius actus sui ipsius, sed ex sola sua indifferentia libertatis actum inchoat, quando et qualem vult; et ideo in eam tanquam in radicem proximam hæc determinatio revocatur, quamvis eam non efficiat sine concursu primæ causæ, nec simpliciter, neque in aliquo signo naturæ, vel etiam rationis, ut sæpe dictum est.

Improprie dicitur causa secunda influere in genere causæ materialis prius quam prima.

7. Ex quibus obiter intelligitur quænam

harum causarum dicenda sit prius natura influere in talem actum seu determinationem; frequenter enim dici solet causa prima prius natura influere in genere efficientis, causam vero secundam antecedere in genere causæ materialis, quia, ut dixi, in hoc genere actionis seu concursus non consideratur causa prima ut influens aliquid in secundam, quod ab illa, ut a materia circa quam actio versatur, determinationem recipiat; sed solum considerari debet ut influens cum illa ad eandem actionem, in quo genere causa secunda est minus principalis et subordinata primæ, et ex sua imperfectione et indigentia postulans ejus adiutorium; et quoad hoc dici potest secundum imitationem vel imperfectionem causa secunda se habere ad modum materialis. Proprie ergo concurrat causa secunda ut concausa efficiens inferioris generis; prima vero concurrat cum secunda ut superior et adjuvans illam. Deinde, quod attinet ad ordinem prioris et posterioris, si prioritas naturæ sumatur proprie secundum causalitatem, hoc modo neutra harum causarum prius quam alia influit; quia neutra influit in aliam, sed utraque in effectum, vel actionem, et neutra applicat aliam, aut facit illam facere ex vi hujus concursus.

Causa prima non antecedit secundam prioritate causalitatis, sed aliis rationibus. — Aliis vero rationibus potest causa prima antecedere in causando, quatenus dat et conservat esse causæ secundæ, et quatenus omnes alias conditiones, vel applicationes, aut motiones quæ ad illam actionem antecedunt, efficit. Sumendo autem prioritatem naturæ sub aliis rationibus, sic dicitur causa prima simpliciter prius natura antecedere, quia et præstantiorem adhibet concursum, et ex suo genere independens est magisque necessaria causa. Unde non convertitur subsistendi consequentia cum causa secunda; quia, si hæc agit, illam etiam agere necesse est; non tamen e converso, in communi loquendo, licet in tali modo actionis neutra possit sine alia agere. Causa vero secunda, licet simpliciter sit hoc modo posterior natura, tamen, quantum ad determinationem actionis, est quodammodo prima radix; et hoc significare voluerunt, qui eam in genere causæ materialis prius natura concurrere dixerunt.

8. *Solvitur quarta objectio.* — Ad quartum, verissimum est Deum, supposito decreto suæ voluntatis, ex quadam necessitate agere, non minus quam si ex natura sua et absque præ-

via voluntate sua esset expositus ad sic influendum. Sicuti ex supposita voluntate, qua ab æterno voluit Deus mundum creare tali tempore, sine nova voluntate ex necessitate quadam postea mundus prodiit a Deo, quod respectu divinæ voluntatis solum est necessitas immutabilitatis, respectu vero potentiæ operativæ ad extra est quædam necessitas simpliciter, quia simpliciter necessarium est Deum, per suam potentiam facere quod per voluntatem decrevit facere; ita ergo se habet quantum ad influxum in actionem voluntatis humanæ, supposito suæ voluntatis decreto, quo voluit suum concursum illi offerre. Quod vero de actione transeunte in illo argumento tangitur, parvi momenti est; sive enim actionem creaturæ quis vocet actionem Dei, sive effectum appellet, negari non potest quin Deus in illam actionem influat immediate, non solum dando effectui esse quod habet terminus, sed etiam illud esse quod habet actio, ut actio est, etiamsi in re aliquo modo distinguatur a termino; et hoc nobis satis est, quidquid sit de illo modo loquendi, in quo nihil est absurdi, si dicamus ipsammet actionem creaturæ esse etiam actionem Dei; quia actio nihil est aliud quam res ut prodit ab agente, seu dependentia effectus ab agente: et hanc rationem habet actio illa, etiam respectu Dei, neque est ulla imperfectio quod Deus habeat in effectibus actiones transeuntes, quia nec tales actiones prodeunt a Deo ex necessitate, quod esset imperfectio, sed media ejus voluntate; nec addunt Deo aliquam perfectionem, sed in effectibus ponunt perfectionem, quam eminentiori modo supponunt in Deo.

CAPUT XVI.

SOLVITUR ALIA OBJECTIO, ET DECLARATUR AN LIBERI ACTUS POSSINT A DEO PRÆDEFINIRI.

1. *Proponitur objectio.*—Superest solvenda præcipua objectio, quæ adversus doctrinam a nobis traditam fieri solet, quod, videlicet, ex ea sequi videatur Deum non habere perfectam providentiam nostrorum actuum liberorum, nec illos prædefinire absoluto et efficaci decreto suæ voluntatis, priusquam videat illos fieri a nostra voluntate cum suo generali concursu. Sequela est clara, tum quia si illos prædefiniret illo suo decreto, efficaciter ac determinate moveret voluntatem nostram

ad efficiendum actum prædefinitum; quia decretum illud, cum sit absolutum et efficax, necessario debet habere effectum, quem tamen habere non potest, nisi efficaciter applicando nostram voluntatem ad actum prædefinitum, quod nos negamus; tum etiam quia, si admittatur prædefinitio, vel contra illam procedunt omnes rationes, quas contra prædeterminationem physicam formavimus; vel, si hic non sunt efficaces, nec sententiam a nobis propositam satis confirmabunt; maxime cum prædeterminatio et prædefinitio idem esse videantur. At vero negare prædefinitioem horum actuum, videtur esse omnino alienum a modo loquendi Scripturæ, et perfectione divinæ providentiæ; sic enim multa veluti casu evenirent respectu Dei, et non quia essent ab illo præordinata et provisa, quod fidei plane repugnat.

Hæc objectio tangit difficultatem, quæ esse solet præcipua in hac materia, scilicet, quo modo Deus possit actus liberos prædefinire, si illos non prædeterminat, aut quo modo possit eorum perfectam providentiam habere, si illos non prædefinit. Sed, quoniam in hoc non est eadem ratio de omnibus liberis humanæ voluntatis, aliter enim de bonis, aliter vero de malis, item aliter de naturalibus, aliter vero de supernaturalibus sentiendum est, ideo non potest hæc res hoc loco, ubi in communi tantum loquimur, exacte ac complete tractari; solum ergo hic præmittam quædam generalia principia; in lib. autem 2 et 3, in singulis actuum generibus, quid de eorum præfinitione sentiendum sit, dicam.

2. *Quid nomine prædefinitionis intelligendum.*—Appellatur ergo prædefinitio, quoddam æternum decretum divinæ voluntatis, quo absolute statuit ut aliquid fiat in tempore; verbi gratia, ut voluntas Petri tali tempore et loco actum contritionis eliciat. Quod decretum intelligi potest, velut subsequens scientiam visionis, qua Deus scivit Petrum habiturum illum actum contritionis; et hoc decretum, sub hac ratione, non vocatur prædefinitio, prout nunc loquitur. Nam, licet considerando antecessionem æternitatis ad tempus, posset ita appellari, sicut cognitio talis effectus futuri appellatur præscientia, tamen, considerando rationem providentiæ et causæ, ille actus non est causa effectus quem prævisum jam supponit in futurum, quia necesse est ut supponat etiam omnes causas ejus. Unde nec ad rationem providentiæ proprie spectat; quia providentia inclu-

dit aliquo modo rationem causæ: ordinat enim media, et consequenter disponit causas ad effectus: illa autem voluntas non est ordinativa mediorum vel causarum, sed dicitur voluntas approbationis seu complacentiæ in effectu præviso, juxta illud: *Vidit Deus cuncta quæ fecerat, et erant valde bona* (Genes. 2). Poterit autem illa voluntas ad providentiam pertinere, quatenus ex illa sequitur ut talis effectus ad aliquid aliud ordinetur, ut ad præmium, vel ad aliquid simile. Prædefinitio ergo proprie dicit decretum antecessens præscientiam futuri actus, quo Deus, antequam videret Petrum habiturum actum contritionis, absolute decrevit ut haberet illum, et ideo ordinavit media per quæ fieret; et in hoc sensu utimur nunc illa voce, ut scilicet, dicit antecessionem ad præscientiam visionis, et ad rationem providentiæ spectat.

3. *Quorumdam prædefinitionem quamlibet negantium opinio.*—Hoc ergo modo de prædefinitione loquendo, nonnulli ex his qui nostram sententiam sequuntur, existimant consequenter fieri non posse ut Deus hoc modo aliquem actum liberum prædefiniat; quia hoc ipso tolleretur ejus libertatem, quia illa prædefinitio est causa efficax, et est suppositio antecessens, qua posita, non potest non poni effectus. Ac denique quia eadem inconvenientia sequuntur hæc prædefinitione posita, quæ ex prædeterminatione physica a nobis illata sunt; quia etiam hæc prædefinitio necessario infert effectum, et, si illa ponenda est, erit etiam necessaria, et consequenter etiam sine illa non poterit poni effectus. Maxime autem coguntur hunc modum philosophandi tenere qui non admittunt in Deo scientiam conditionatam futurorum contingentium. Quia, si Deus prædefinit aliquem actum humanæ voluntatis in particulari cum omnibus conditionibus ac circumstantiis ejus, necesse est ut ex vi illius prædefinitionis efficaciter faciat illum actum fieri; quia ejus prædefinitio non potest suo effectu frustrari, sed necesse est esse infallibilem; necesse est igitur ut vel per seipsum efficaciter determinet voluntatem humanam ad talem actum, vel applicet alia media, quibus efficaciter aut infallibiliter determinetur; si ergo vel per scientiam conditionatam non præcognovit Deus voluntatem ipsam, cum his vel illis conditionibus, fore infallibiliter determinandam ad talem actum, necesse est ut ipse efficacia sua illam determinet, alias prædefinitionis effectus non esset omnino infallibilis, quod repugnat. Aiunt ve-

ro hi Theologi Deum non prædefinire in particulari hos actus, neque hoc spectare ad perfectionem providentiæ ejus, sed solum ut unicuique rei provideat modo consentaneo naturæ illius. Quod si interdum Deus prædefinit aliquem effectum, qui per actus liberos mandandus est executioni, aiunt non prædefinire singula media in particulari, sed præordinare talem mediorum seriem et ordinem, ut, si unum non habeat effectum, aliud applicetur, et eo deficiente aliud adjungatur, donec effectus intentus obtineatur. Qui dicendi modus videtur interdum non displicuisse divo Thomæ, nam ad hunc modum declarat interdum providentiam, quam Deus habet circa suos electos, ut lib. 3, c. 16, videbimus.

Judicium fertur de prædicta opinione.—Atque hi quidem doctores consequenter loqui mihi videntur; et si verum esset Deum non habere scientiam illam futurorum contingentium conditionerum, ita esset omnino philosophandum, potiusque esset hoc totum admittendum, quam ponenda physica nostræ voluntatis prædeterminatio ad singulos actus; multo enim certius est Deum non prædeterminare hoc modo voluntatem nostram, quam sit certum, vel habere conditionatam illam scientiam, vel prædefinire actus humanos et liberos, prius ratione quam præsciat illos esse futuros. In his enim duabus ultimis sententiis, nihil est quod apertam ac necessariam connexionem habeat cum aliquo certo dogmate fidei, sicut est in illa priori. Nam ex illa determinatione physica, potest inferri ablatio liberi usus actuum humanorum; ex aliis vero sententiis, neque hoc, nec aliud simile inconveniens tam efficaci argumentatione colligi potest.

4. *Posita in Deo conditionali scientia, ponenda est aliquorum actuum prædefinitio.*—Nihilominus tamen, posita in Deo illa scientia futurorum sub conditione, quam, ut dixi, infra, in 4 parte hujus opusculi, ostendam in Scripturis et Patribus habere magnum auctoritatis pondus, et esse divinæ perfectioni, omnique rationi valde consentaneam, ac fere nullam habere difficultatem, quæ in scientia absoluta futurorum contingentium non invenitur; hæc (inquam) supposita scientia, omni angustia et perplexitate liberamur, et usum libertatis nostræ cum quacumque perfectione divinæ providentiæ, et prædefinitione actuum liberorum, ubi necessaria fuerit, ita componimus, ut, quantum res patitur, difficultates omnes superasse videamur. Neque enim con-